

Sociology of Education

Multi-Dimensional Educational Model for Enhancing Academic Performance with Emphasis on Social-Political, Psychological, and Spiritual-Ethical Dimensions of Secondary School Students

Marziyeh Faghih Abdollahi¹ , Mitra Sadoughi² *, Esmail Kazempour³

1. Ph.D. Student, Department of Educational Management, Tonekabon Branch, Islamic Azad University, Tonekabon, Iran.
2. Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Tonekabon Branch, Islamic Azad University, Tonekabon, Iran.
3. Associate Professor, Department of Educational Management, Tonekabon Branch, Islamic Azad University, Tonekabon, Iran.

❖ **Corresponding Author Email:** sadoughi_mitra@yahoo.com

Research Paper

Abstract

Receive: 2024/09/26
Accept: 2024/12/03
Published: 2024/12/10

Keywords:

Multi-Dimensional Education,
 Social-Political Dimension,
 Psychological Dimension,
 Spiritual-Ethical Dimension,
 Academic Performance.

Purpose: The objective of the present research was to develop a multi-dimensional educational model aimed at enhancing academic performance with a focus on the social-political, psychological, and spiritual-ethical dimensions of secondary school students.

Methodology: This exploratory research used a qualitative approach, employing grounded theory and interviews to identify appropriate components of the multi-dimensional educational model. The research community included administrative officials in the Ministry of Education (with at least seven years of experience in various administrative levels from school to ministry) and educational specialists (holding doctoral degrees in educational philosophy, educational management, curriculum planning, and psychology) in Mazandaran province, active during the period 2024-2023. The sampling method was purposeful, with twelve participants selected based on theoretical saturation.

Findings: The study's findings revealed that the causal conditions for the multi-dimensional educational model aimed at enhancing academic performance and focusing on the social-political, psychological, and spiritual-ethical dimensions of students included educational-scientific causes, social-political causes, psychological causes, and spiritual-ethical causes. The contextual conditions comprised economic infrastructure, educational infrastructure, and cultural infrastructure. Intervening conditions involved educational obstacles, human obstacles, social-cultural barriers, and economic barriers. The outcomes of the multi-dimensional education model included educational-scientific, social-political, religious-ethical, and psychological outcomes. The strategies of the multi-dimensional educational model included educational, social-political, religious-ethical, and psychological strategies. Fuzzy Delphi method results showed that all concepts related to the multi-dimensional educational model for enhancing academic performance with emphasis on the social-political, psychological, and spiritual-ethical dimensions of secondary school students had a high acceptance threshold above 0.7, and the identified components were confirmed for the paradigmatic model.

Conclusion: This model can serve as a guide for educational planning, enhancing educational and cultural infrastructures, and developing educational and developmental strategies.

Article Cite:

Faghih Abdollahi M, Sadoughi M, Kazempour E. (2024). Multi-Dimensional Educational Model for Enhancing Academic Performance with Emphasis on Social-Political, Psychological, and Spiritual-Ethical Dimensions of Secondary School Students, *Sociology of Education*. 10(3): 172-192.

<https://doi.org/10.22034/ijes.2024.2047647.1665><https://dorl.net/dor/20.1001.1.23221445.1401.15.1.1.0>

Creative Commons: CC BY 4.0

Detailed abstract

Purpose: The current educational landscape is complex and significant due to the need for social changes and its vital connection with social, cultural, and economic development in any country. Research shows that advanced countries have efficient educational systems contributing to their progress (Sadeghi, Arjang, Ghaheeri, & Ghaderi, 2021). Academic performance, which refers to the acquired abilities of an individual in educational subjects and is assessed through standardized tests or teacher-created assessments, is a crucial component of a successful educational system (Bunnell, Sundaram, & Wiener, 2022). To foster a conducive learning environment, schools must promote curiosity, creativity, and two-way information exchange rather than a unidirectional transfer of knowledge (Nahari, Shuva, & Ria, 2021). Identifying factors influencing students' academic performance is essential for educational planning and the development of effective educational strategies to ensure the best possible outcomes for student development and academic growth (Sarfaraz, Khawaja, & Ivasco, 2022). Moreover, social performance greatly influences students' development, with abilities like interpersonal interaction, behavioral health, and avoiding adverse responses significantly impacting their academic lives (Sideridis & Almeri, 2023). The factors contributing to positive social performance include parenting styles, school environment, prevailing values, peer groups, and educational programs (Achak et al., 2022). Thus, one of the objectives in the comprehensive educational framework is to foster an understanding of one's social position and society, face societal changes wisely, establish constructive relationships, and participate effectively in social life while respecting principles like justice and dignity (Theoretical Foundation of the Fundamental Transformation Document, 2011). The necessity for holistic development, including political education, is critical as it enables students to participate actively and meaningfully in society (Navid Tabrizi et al., 2022). Schools also play a crucial role in fostering psychological well-being, which is pivotal for authentic learning and the transformation of potential into actual abilities (Yousefi, 2021). Addressing psychological needs and creating a conducive emotional environment are essential for an effective learning environment (Kaya & Erdem, 2021). Therefore, the Fundamental Transformation Document emphasizes the significance of recognizing individual characteristics, needs, and capacities to achieve health and vitality (Khorshidi Mahboob, 2022). Additionally, spiritual and ethical development is foundational for human potential and can significantly influence various life dimensions (Baloch & Baloch, 2021). A shift towards spiritual ideologies in education highlights a transformative approach, fostering foundational changes (Bozk & colleagues, 2020). Ethical education enables students to understand moral principles, develop social skills, strengthen their character, and perform responsible behaviors, enhancing honesty, justice, respect, and community responsibility (Shahsoori & Solahi, 2022). Consequently, addressing students' declining academic performance and social and psychological well-being is crucial for improving educational outcomes and student engagement in learning processes. The objective of the present research was to develop a multi-dimensional educational model aimed at enhancing academic performance with a focus on the social-political, psychological, and spiritual-ethical dimensions of secondary school students.

Methodology: This research is exploratory in nature, employing a qualitative approach to uncover the dimensions and components of a multi-dimensional education model aimed at enhancing the academic performance of high school students. Utilizing grounded theory and semi-structured interviews, the study focused on identifying key components within the context of social-political, psychological, and moral-spiritual development of students. The target population included educational executives and specialists in the fields of educational planning and philosophy from Mazandaran province, who were selected through purposive sampling based on theoretical saturation. Data were collected through semi-structured interviews with 12 selected experts, and the identified components were validated through the application of the fuzzy Delphi method to achieve consensus among experts. This three-stage process involved open coding, axial coding, and selective coding, which facilitated the identification and analysis of various dimensions of the multi-dimensional education model.

Findings: The study's findings revealed that the causal conditions for the multi-dimensional educational model aimed at enhancing academic performance and focusing on the social-political, psychological, and spiritual-ethical dimensions of students included educational-scientific causes, social-political causes, psychological causes, and spiritual-ethical causes. The contextual conditions comprised economic infrastructure, educational infrastructure,

and cultural infrastructure. Intervening conditions involved educational obstacles, human obstacles, social-cultural barriers, and economic barriers. The outcomes of the multi-dimensional education model included educational-scientific, social-political, religious-ethical, and psychological outcomes. The strategies of the multi-dimensional educational model included educational, social-political, religious-ethical, and psychological strategies. Fuzzy Delphi method results showed that all concepts related to the multi-dimensional educational model for enhancing academic performance with emphasis on the social-political, psychological, and spiritual-ethical dimensions of secondary school students had a high acceptance threshold above 0.7, and the identified components were confirmed for the paradigmatic model.

Conclusion: The present study aimed to develop a multi-dimensional education model to enhance academic performance with a focus on the social-political, psychological, and moral-spiritual dimensions of high school students. The findings revealed that the causal conditions of multi-dimensional education aimed at improving academic performance, with an emphasis on these dimensions, include scientific-educational, social-political, psychological, and moral-spiritual factors. These findings align with previous research, such as Rezviva-Nova's (2023) study on factors affecting the mental health of students and the influence of school environment and family dynamics on their development, as well as findings from studies by Esadpanah et al. (2021) and Sulieman (2023) regarding psychological factors in learning environments and student academic performance. The discussion highlights that academic performance must consider various dimensions, including educational, social-political, psychological, and moral-spiritual aspects, for an effective educational model. Such an approach is crucial for addressing the challenges faced by the education system in adapting to changing social and environmental needs. It underscores the necessity of a holistic educational model that integrates these dimensions to foster a balanced development in students, making them not only academically proficient but also socially responsible and morally sound individuals. The findings also suggest that the causal conditions of multi-dimensional education need to be structured around underlying factors such as economic, educational, and cultural infrastructures to support the holistic development of students, as evidenced by previous research on factors affecting academic performance and moral-spiritual intelligence.

جامعه‌شناسی آموزش و پرورش

تدوین الگوی آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه

مرضیه فقیه عبدالهی^۱، میترا صدوقی^۲، اسماعیل کاظم پور^۳

۱. دانشجوی دکتری، گروه مدیریت آموزشی، واحد تنکابن، دانشگاه آزاد اسلامی، تنکابن، ایران.

۲. استادیار، گروه علوم تربیتی، واحد تنکابن، دانشگاه آزاد اسلامی، تنکابن، ایران (نویسنده مسئول).

۳. دانشیار، گروه مدیریت آموزشی، واحد تنکابن، دانشگاه آزاد اسلامی، تنکابن، ایران.

✉ ایمیل نویسنده مسئول: sadoughi_mitra@yahoo.com

مقاله تحقیقاتی

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر تدوین الگوی آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه بود.

روش‌شناسی: روش پژوهش حاضر، از نوع تحقیقات اکتشافی بود که ماهیت کیفی دارند. در این پژوهش با استفاده از نظریه داده بنیاد و انجام مصاحبه، مولفه‌های الگوی مناسب آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه استخراج گردید. جامعه پژوهش شامل مسئولان اجرایی آموزش و پرورش (با داشتن حداقل ۷ سال سابقه کار در سطوح مختلف حوزه‌های اداری و اجرایی آموزش و پرورش در سطوح مختلف وزارتخانه تا مدرسه با اولویت فعالیت در حوزه آموزش متوسطه) و متخصصان و برنامه‌ریزان آموزشی تعلیم و تربیت (با مدرک دکتری در رشته‌های فلسفه تعلیم و تربیت، مدیریت آموزشی، برنامه‌ریزی درسی و روانشناسی) استان مازندران بود که در بازه زمانی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ مشغول به فعالیت بودند. بنابراین روش نمونه‌گیری پژوهش حاضر، نمونه‌گیری هدفمند بود که در نهایت بر اساس اشباع نظری ۱۲ نفر به عنوان نمونه شرکت کردند.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان داد شرایط علی آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان شامل علل علمی-آموزشی، علل اجتماعی-سیاسی، علل روانشناختی و علل معنوی-اخلاقی؛ شرایط زمینه‌ای آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان شامل زیرساخت‌های اقتصادی، زیرساخت‌های آموزشی و زیرساخت‌های فرهنگی؛ شرایط مداخله‌گر آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان شامل موانع آموزشی، موانع انسانی، و موانع اجتماعی-فرهنگی و موانع اقتصادی؛ پیامدهای آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان شامل پیامدهای علمی-آموزشی، اجتماعی-سیاسی، اعتقادی-اخلاقی و روانشناختی؛ راهبردهای آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان شامل راهبردهای آموزشی، راهبردهای اجتماعی-سیاسی و راهبردهای اعتقادی-اخلاقی و راهبردهای روانشناختی می‌باشند. نتایج دلفی فازی نشان داد تمامی مفاهیم مربوط به مدل پارادایمی آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه دارای آستانه پذیرش بالای ۰/۷ بود و مولفه‌های شناسایی شده برای مدل پارادایمی تأیید گردید.

نتیجه‌گیری: این الگو می‌تواند به عنوان راهنمایی برای برنامه‌ریزی آموزشی، بهبود زیرساخت‌های آموزشی و فرهنگی و نیز توسعه استراتژی‌های آموزشی و تربیتی مورد استفاده قرار گیرد.

دریافت:

۱۴۰۳/۰۷/۰۵

پذیرش:

۱۴۰۳/۰۹/۱۳

انتشار:

۱۴۰۳/۰۹/۲۰

واژگان کلیدی:

آموزش چندبعدی، ساحت تربیت اجتماعی-سیاسی، ساحت تربیت روانشناختی، ساحت تربیت معنوی-اخلاقی، عملکرد تحصیلی.

استناد مقاله:

فقیه عبدالهی م، صدوقی م، کاظم پور ا. (۱۴۰۳). تدوین الگوی آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه. جامعه‌شناسی آموزش و پرورش، ۱۰ (۳): ۱۷۳-۱۹۲.

<https://doi.org/10.22034/ijes.2024.2047647.1665>

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.23221445.1401.15.1.1.0>

Creative Commons: CC BY 4.0

مقدمه

امروزه آموزش و پرورش، بنا به ضرورت تغییرات اجتماعی، یکی از سازمان‌های پیچیده و بزرگ اجتماعی در هر کشوری محسوب می‌شود و با رشد و توسعه اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی پیوندی ناگسستنی دارد. به طوری که بررسی عوامل موثر در ترقی و پیشرفت جوامع پیشرفته بیانگر آن است که همه این کشورها از آموزش و پرورش کارآمد برخوردار بوده‌اند (Bezi et al., 2024; Kafshchian Moghadam et al., 2024; Mirshamsi et al., 2024; Sadeghi et al., 2021). یکی از مهمترین کارایی نظام آموزشی، پیشرفت و موفقیت در عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان است که به توانایی آموخته‌شده یا اکتسابی فرد در موضوعات آموزشی اطلاق می‌شود و به وسیله آزمون‌های فراگیری استاندارد شده یا معلم‌ساخته اندازه‌گیری می‌شود (Abdolmaleki et al., 2023; Bonell et al., 2022; Emami Khotbesara et al., 2024; Haseli Songhori & Salamti, 2024; Zarre & Shafiee, 2016). بنابراین، اگر آموزش و پرورش بستر مناسبی در مدارس برای پرورش روحیه پرسشگری، کنجکاوی و خلاقیت فراهم و زمینه تبادل اندیشه‌ها، نظرها و افکار را ایجاد نماید و فضای آموزشی به جای انتقال یک سویه اطلاعات به روش‌های دوسویه کسب اطلاعات و دانش هدایت شود، زمینه مساعدی برای رشد، توسعه و تعالی کارکردهای تحصیلی دانش‌آموزان فراهم خواهد آمد (Nahar et al., 2021). لذا شناسایی عوامل تاثیرگذار بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان، رویکردی مناسب در جهت برنامه‌ریزی، توسعه و تکامل برنامه‌های آموزشی ایجاد می‌کند تا به وسیله آن بتوان بهترین نتایج ممکن را برای توسعه آموزشی و رشد علمی دانش‌آموزان رقم زد (Sarfra et al., 2022).

همچنین عملکرد اجتماعی دانش‌آموزان می‌تواند تاثیر بسیاری بر رشد و توسعه آنان داشته باشد. توانایی‌های اجتماعی رفتارهایی هستند که دانش‌آموز را قادر به تعامل با همسالان و معلمان، سلامت رفتاری و اجتناب از پاسخ‌های نامطلوب در روابط نموده و در نتیجه، زندگی تحصیلی دانش‌آموز را تحت تاثیر قرار می‌دهند (Sideridis & Alamri, 2023). در شکل‌گیری عملکرد اجتماعی مثبت در دانش‌آموزان عواملی چون شیوه‌های تربیتی، عوامل آموزشی، ارزش‌ها و اعتقادات حاکم، گروه همسالان، خانواده و برنامه‌های آموزشی می‌توانند موثر باشند (Achak et al., 2023). بر این اساس یکی از اهداف ساخت تربیت اجتماعی-سیاسی تحول بنیادین نیز، درک مناسب موقعیت اجتماعی خود و جامعه، مواجهه خردمندانه با تحولات اجتماعی، برقراری رابطه سازنده و مناسب با دیگران و مشارکت جمعی موثر در حیات اجتماعی با رعایت اصول حق‌طلبی، حفظ کرامت و عدالت‌خواهی است (Safaei, 2022; Sarfra et al., 2022; Shahsavari & Salahi, 2023).

با توجه به انتظاری که در نظام تعلیم و تربیت در رابطه با پرورش همه جانبه قابلیت‌ها و توانایی‌های انسان می‌رود، به نظر می‌رسد پرورش بعد سیاسی نیز به عنوان یکی از ساخت‌ها و قلمروهای اساسی تعلیم و تربیت با توجه به وسعت عمل آن در سطح فردی و اجتماعی از اهمیت اساسی برخوردار است (Navid Tabrizi et al., 2023). ساخت سیاسی به عنوان یکی از ساخت‌های اساسی نظام آموزش و پرورش در پی ایجاد دانش، مهارت، نگرش و ارزش‌هایی است که دانش‌آموزان را قادر می‌سازد به عنوان شهروند فعال و آگاه در جامعه مشارکت کنند و ابعاد مختلفی همچون وحدت و تفاهم ملی، قانون‌گرایی، مشارکت سیاسی، صلح‌جویی و درک و فهم سیاسی را در خود ارتقاء دهند (Zare, 2023). با آغاز دوره نوجوانی و ورود به عرصه عمومی، همسویی دوستان، مدرسه و خانواده با رسانه‌های گروهی و وسایل ارتباط جمعی نیز نقش تعیین‌کننده‌ای دارند که تا پایان عمر فرد می‌توانند در تربیت سیاسی تاثیرگذار باشند (Safaei, 2022).

در ضمن مدرسه یکی از عوامل محیطی کمک‌کننده در تحول روانی دانش‌آموزان در دوره‌های مختلف تحصیلی بوده و مهمترین مکان برای ارتقاء سلامت روان دانش‌آموزان است. به طوری که یکی از ویژگی‌های مدارس با کیفیت، فراهم‌سازی شرایط برای ارتقاء عملکرد روانشناختی می‌باشد، زیرا روان سالم منجر به یادگیری اصیل و بهتر برای فراگیران می‌شود و استعدادها را از قوه به فعل تبدیل می‌کند (Yousef, 2021). بنابراین تنها زمانی می‌توان به پویایی و کیفیت مناسب محیط‌های یادگیری دست یافت که شناخت مولفه‌هایی در جهت ارتقا محیط روانی و عاطفی مدارس و لزوم آشنایی طراحان آموزشی با موضوعات و نیازهای روانشناختی دانش‌آموزان، در کنار توجه به نیازهای فیزیکی نیز در نظر گرفته شوند (Kaya & Erdem, 2021). بر این اساس سند تحول بنیادین نیز، در ساخت تربیتی زیستی و بدنی بر شناسایی ویژگی‌ها، نیازها و توانمندی‌های فرد و تقویت نیروی روانی، برای دستیابی به سلامتی و شادابی تاکید می‌شود (Keshvari Mahboob, 2023).

همچنین عملکرد معنوی، جوهر و اساس انسانیت و مستعد رشد و توسعه دانش‌آموزان در حیطه‌های مختلف زندگی است. اخلاق و معنویت، مجموعه‌ای را ارائه می‌دهد که از راه آن‌ها، انسان می‌تواند معنا و مفهوم زندگی خود را درک کند و به ارزش‌های انسانی توجه بیشتری داشته باشد (Baloch & Baloch, 2023).

2022). به علاوه حرکت به سوی اندیشه‌های معنوی در جامعه و موضوعیت دادن به آن‌ها در حوزه تعلیم و تربیت، اندیشه‌ای ژرف و متحول‌کننده است که نشانگر پیدایش رگه‌هایی از تحول بنیانی و نوساز می‌باشد (Bozek et al., 2020). تربیت اخلاقی نیز به نوجوانان امکان می‌دهد تا اصول و ارزش‌های اخلاقی را درک کرده، مهارت‌های اجتماعی را توسعه دهند، شخصیت خود را تقویت کنند، و رفتارهای اخلاقی و مسئولانه را به خوبی اجرا کنند و باعث ارتقاء درستی، عدالت، احترام به دیگران، و مسئولیت‌پذیری در جامعه شوند (Shahsavari & Salahi, 2023). لذا ساحت تربیتی اعتقادی، عبادی و اخلاقی در سند تحول بنیادین نیز، از اهمیت بالایی برخوردار است و الگویی که توانایی بررسی عملکرد معنوی و اخلاقی دانش‌آموزان را در ابعاد گسترده داشته باشد، می‌تواند تحت تاثیر عوامل مختلف درونی، بیرونی و حتی عوامل فوق طبیعی قرار گیرد (Vakilzadeh Dizaji et al., 2021).

در نتیجه کاهش عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان از سطح رضایت‌بخش به سطح نامطلوب یکی از مشکلات مهم نظام آموزشی است که خسارات زیادی به دانش‌آموز، خانواده و جامعه وارد می‌کند. به علاوه اگر دانش‌آموزان از سلامت اجتماعی-سیاسی پایینی برخوردار باشد، توانایی ابراز وجود و یا همکاری و برقراری ارتباط مثبت با همسالان و معلمان خود را ندارند، از توانایی پایینی برای تعامل شایسته با نهاد دولت و سایر نهادهای مدنی و سیاسی برخوردارند و علاوه بر مشکلات تحصیلی، نمی‌توانند در آینده خود را با جامعه سازگار کنند (Solichin et al., 2021). همچنین دانش‌آموزان به دلیل شرایط خاص سنی، مستعد از دست دادن سلامت روانی بوده و با توجه به مشکلات خاص خود دچار فشارهای روانی هستند و عدم توجه به مبحث شرایط روانشناختی دانش‌آموزان و برقراری امنیت روانی در محیط مدارس، عملکرد ناموفق نظام آموزشی را به همراه دارد و به تبع آن بر کاهش مشارکت دانش‌آموزان در فرآیند یادگیری و اشتیاق برای حضور در مدرسه موثر می‌باشد (Razavi-Nava, 2023). عدم توجه به معنویت و اخلاق در نظام آموزشی نیز منجر به مشکلات اخلاقی، ضعف در پرورش خودسازی و عدم ارتقای ابعاد معنوی وجودی خویش می‌شود (Baloch & Baloch, 2022).

در کل اهمیت و گستردگی موضوعات مرتبط با عملکردهای دانش‌آموزان موجب شده است تا اندیشمندان مختلف، برداشت‌های گوناگونی از عوامل موثر بر آن‌ها داشته باشند. در واقع بسیاری از پژوهش‌ها، عوامل موثر بر ارتقاء عملکرد دانش‌آموزان در حیطه‌های تحصیلی، اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی را مورد بررسی قرار داده‌اند که در اینجا به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود: رضوی‌نوا (۱۴۰۲) علل مرتبط با مدرسه (شامل محیط فیزیکی، معلم و سلامت روانی مسئولین مدرسه) و علل مرتبط با خانواده (شامل کیفیت روابط والدین و فرزندان و فضای حاکم بر خانواده) را به عنوان عوامل مؤثر بر ایجاد و ارتقاء سلامت روان دانش‌آموزان شناسایی کرد (Razavi-Nava, 2023). همچنین نتایج پژوهش رضایی نسب و فتوحی (۱۴۰۲) نشان داد عوامل موثر بر افت تحصیلی دانش‌آموزان متوسطه شامل عوامل درونی نظام آموزشی مانند نامناسب بودن محتوای برنامه‌ها با نیازها، استعدادها و علایق دانش‌آموزان، نامناسب بودن شرایط و فضای کلاس درس با نیازها و شرایط اجتماعی-روانی دانش‌آموزان، نامناسب بودن معلمان از نظر شایستگی‌ها و شیوه تدریس و تعامل معلم و شاگرد و عوامل بیرونی نظام آموزشی مانند فقر و محرومیت اقتصادی، وضعیت خانوادگی و فقر فرهنگی است (Rezaei Nasab & Fotouhi, 2023).

ایزدپناه و همکاران (۱۴۰۱) در مطالعه‌ای به این نتیجه رسیدند عوامل روانشناختی محیط یادگیری موثر شامل پشتیبانی معلمان، حس تعلق، ارتباط گروه همسالان، پذیرش تفاوت و گوناگونی، گزارش مشکلات و شفافیت قوانین مدرسه می‌باشند (Izadpanah et al., 2022). نتایج مطالعه پورهاشمی و همکاران (۱۴۰۱) نیز نشان داد شرایط زمینه‌ای ارتقاء عملکرد تحصیلی شامل خودمسئولی، خویش‌پذیری و خودشفقت‌ورزی، ارزش‌ها و باورهای تاریخی و بومی و راهبردهای ارتقاء عملکرد تحصیلی شامل خودتأییدی و ابراز وجود، افزایش هوش عمومی و اجتماعی، الگوی مناسب، حمایت اجتماعی، انتقال ارزش‌های مطلوب و پیامدهای ارتقاء عملکرد تحصیلی شامل هدفمند و آگاهانه زیستن می‌باشند (Pourhashemi et al., 2022). وکیل‌زاده دیزجی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که پیامدهای شکل‌گیری هوش معنوی شامل تحول در جهان‌بینی برای تحکیم ارتباط با خدا، دریافت الهامات، پرورش حس زیبایی‌شناختی و احساس رضایت از زندگی، دستیابی به آرامش درونی به عنوان مهمترین پیامد، موفقیت در زندگی و رشد ارزش‌های اخلاقی و شرایط زمینه‌ای در شکل‌گیری هوش معنوی دانش‌آموزان عوامل درون فردی، عوامل بیرونی یا محیطی، ارزش‌های دینی و فرادینی می‌باشند (Vakilzadeh Dizaji et al., 2021). فتحی‌آذر و همکاران (۱۳۹۶) نیز در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که چالش‌های ارتباطی، چالش‌های انضباطی، کاهش انگیزه، عدم مهارت در حل مسأله، سردرگمی هویت و چالش‌های عاطفی-هیجانی به عنوان مهم‌ترین چالش‌های هیجانی-اجتماعی و تحصیلی دانش‌آموزان می‌باشند (Fathi Azar et al., 2017).

مطالعه استنگ-رابرینگ و همکاران (۲۰۲۳) نشان داد موانع رشد بهزیستی روانشناختی در دانش آموزان شامل فشار والدین و معلمان برای پیشرفت و تجربه استرس است (Stang Rabrig et al., 2023). بر اساس نتایج مطالعه سلیمان (۲۰۲۳) عوامل موثر بر عملکرد تحصیلی عبارتند از مهارت‌های یادگیری دانش آموز، پیشینه والدین، علل محیطی، تأثیر همسالان، عوامل مرتبط با معلم، عوامل مرتبط با مدرسه و عوامل اجتماعی-فرهنگی (Suleiman, 2023). نتایج مطالعه رحمان و همکاران (۲۰۲۲) نیز نشان داد که افراد با پیشرفت تحصیلی بالا، چشم‌انداز روشن‌تری برای آینده خود دارند، دارای منبع کنترل درونی قوی‌تر، سطح عزت نفس و انگیزه بالاتر، سطح اضطراب امتحان پایین‌تر و دیدگاه مثبت‌تری نسبت به یادگیری و عادات مطالعه کارآمد هستند (Rahman et al., 2022). بر اساس یافته‌های مطالعه تیندل و همکاران (۲۰۲۲)، عوامل روانی-اجتماعی موثر بر عملکرد دانش‌آموزان شامل حمایت اجتماعی، انگیزه، استرس، رضایت، خودکارآمدی، اضطراب و افسردگی، پیشرفت تحصیلی قبلی، تلاش، سازگاری، خانواده و عواطف می‌شوند (Tindle et al., 2022).

اما شکاف عمده پژوهش‌های انجام شده در گذشته این است که در مطالعات پیشین عوامل موثر و استراتژی‌های توسعه الگوهای آموزشی چندبعدی در هر کشور منحصر به فرد است و با توجه به توانمندی‌ها، اقتضائات و شرایط زمینه‌ای هر کشور باید طراحی و پیگیری شود و عدم وجود این الگو، امکان رسیدن به اهداف ترسیم شده نظام آموزشی را غیرممکن می‌کند. در واقع نظام آموزش و پرورش باید پاسخگوی نیازهای مرتبط با جامعه باشد و بتواند رشد و توسعه علمی، اجتماعی، روانشناختی و معنوی را در دانش‌آموزان ممکن سازد، زیرا کودکان و نوجوانان آینده‌سازان کشور هستند و ارتقای عملکرد دانش‌آموزان در این زمینه‌ها، سرمایه‌گذاری برای نسل‌های آینده است. بنابراین با توجه به اینکه ایران ساختار جمعیتی جوانی دارد که بخش زیادی از جمعیت آن را نوجوانان و جوانان تشکیل می‌دهند، عملکردهای سالم این بخش از جمعیت نه تنها بر وضعیت فعلی کشور تأثیری شگرف دارد بلکه وضعیت آینده جامعه را نیز تعیین می‌کند. ولی متأسفانه شیوه‌های فعلی آموزش در ایران، منجر به عدم انگیزه واقعی برای یادگیری، عدم علاقه به محیط آموزشی، ناتوانی در خودآموزی، عدم تمایل برای به‌کارگیری آموخته‌ها، ضعف خلاقیت، لذت نبردن از درس خواندن، ناتوانی در استفاده از آموزه‌های خود برای پاسخگویی به نیازها و عدم توانایی استفاده از آموخته‌های خود برای تحلیل دقیق مسائل شده است.

بنابراین تدوین رویکرد جامع الگوی آموزشی جهت ارتقاء عملکردهای مختلف دانش‌آموزان، می‌تواند ضمن کاهش و حذف این نقاط ضعف، در بهینه‌سازی و بهبود سیستم آموزشی در ایران، مفید واقع شود و برای این کار ابتدا لازم است که عوامل موثر، شرایط زمینه‌ای، عوامل مداخله‌گر، راهبردها و پیامدهای آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی، اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان مورد بررسی و تحلیل قرار گیرند تا بتوان به الگویی جامع در این زمینه دست یافت. در نهایت نتایج این پژوهش می‌تواند افق‌های تازه‌ای را پیش‌روی برنامه‌ریزان و طراحان الگوهای آموزشی برای جابه‌جایی مرزهای آموزش در مدارس و گسترش آن به همه عرصه‌های زندگی و نه فقط آموزش و پرورش در صحنه عمل باز کند. بدین ترتیب پژوهش حاضر به دنبال پاسخگویی به این سوال‌ها است که الگوی آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تأکید برساخت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه در برگیرنده چه مولفه‌هایی است و اعتباریابی این الگو چگونه است؟

روش‌شناسی

این پژوهش از نوع تحقیقات اکتشافی به شمار می‌رود که ماهیت کیفی دارند. در طرح‌های اکتشافی، پژوهشگر در صدد کشفی عمیق درباره موقعیت نامعین می‌باشد. بنابراین برای شناسایی مولفه‌های برنامه الگوی آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تأکید برساخت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه به عنوان موقعیت نامعین، با استفاده از نظریه داده بنیاد و انجام مصاحبه، که فرآیندی سه مرحله‌ای شامل کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی است، ابعاد گوناگون این فرایند استخراج گردید.

در این پژوهش جامعه آماری شامل مسئولان اجرایی آموزش و پرورش (با داشتن حداقل ۷ سال سابقه کار در سطوح مختلف حوزه‌های اداری و اجرایی آموزش و پرورش در سطوح مختلف وزارتخانه تا مدرسه با اولویت فعالیت در حوزه آموزش متوسطه) و متخصصان و برنامه‌ریزان آموزشی تعلیم و تربیت (با مدرک دکتری در رشته‌های فلسفه تعلیم و تربیت، مدیریت آموزشی، برنامه‌ریزی درسی و روانشناسی) استان مازندران که در بازه زمانی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ مشغول به فعالیت بوده‌اند، تشکیل داده است. توجه به ماهیت غیرقابل پیش‌بینی طرح‌های پژوهش کیفی، روش نمونه‌گیری پژوهش حاضر، نمونه‌گیری هدفمند

بود که در نهایت بر اساس اشباع نظری ۱۲ نفر به عنوان نمونه در بخش کیفی پژوهش حاضر شرکت کردند. ویژگی‌های جمعیت شناختی مصاحبه‌شوندگان در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیت شناختی مصاحبه‌شوندگان پژوهش

مصاحبه‌شونده	جنسیت	تحصیلات	سابقه شغلی (سال)	جایگاه سازمانی
۱	مرد	دکتری برنامه‌ریزی درسی	۱۱-۱۵	هیات علمی
۲	زن	دکتری فلسفه تعلیم و تربیت	۱۱-۱۵	هیات علمی
۳	مرد	دکتری برنامه‌ریزی درسی	۱۶-۲۰	هیات علمی
۴	مرد	دکتری مدیریت آموزشی	۱۱-۱۵	هیات علمی
۵	مرد	دکتری برنامه‌ریزی درسی	۱۶-۲۰	هیات علمی
۶	زن	دکتری روانشناسی	بالاتر از ۲۰	هیات علمی
۷	مرد	دکتری برنامه‌ریزی درسی	۱۱-۱۵	مسئول اجرایی در آموزش و پرورش
۸	زن	دکتری مدیریت آموزشی	۱۱-۱۵	مسئول اجرایی در آموزش و پرورش
۹	مرد	دکتری فلسفه تعلیم و تربیت	بالاتر از ۲۰	هیات علمی
۱۰	زن	دکتری روانشناسی	۱۱-۱۵	هیات علمی
۱۱	زن	دکتری برنامه‌ریزی درسی	۱۶-۲۰	مسئول اجرایی در آموزش و پرورش
۱۲	زن	دکتری فلسفه تعلیم و تربیت	۱۱-۱۵	مسئول اجرایی در آموزش و پرورش

برای جمع‌آوری داده‌ها در پژوهش حاضر از مصاحبه نیمه ساختاریافته استفاده شد و مدت مصاحبه ۶۰ الی ۹۰ دقیقه بود که توضیحات کافی راجع به مسئله پژوهش و مولفه‌های استخراج شده از مبانی نظری برای مصاحبه‌شوندگان گزارش شد و نظرات آن‌ها در بررسی و تایید مولفه‌ها ثبت گردید. بنابراین از طریق مصاحبه ساختاریافته با خبرگان و کسب توافق لازم، ابعاد، مولفه‌ها، و شاخص‌های نهایی برای آموزش چندبعدی باهدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید برساخت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شناسایی و تعیین شدند. در نهایت جهت اجماع نظر خبرگان درباره مقوله‌ها و مفاهیم الگوی عوامل موثر بر آموزش چندبعدی باهدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید برساخت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه استخراج شده از مصاحبه، از روش دلفی فازی استفاده شد.

یافته‌ها

جهت بررسی سوال پژوهش، ابتدا مقوله‌های فرعی، زیر مقوله و مفاهیم شرایط علی، پیامدها، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر و راهبردها در مورد الگوی آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید برساخت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه مورد بررسی قرار گرفت.

جدول ۲. شرایط علی آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی - سیاسی، روانشناختی و معنوی - اخلاقی دانش آموزان

مقوله اصلی	مقوله فرعی	زیر مقوله ها	مفاهیم
شرایط علی آموزش چندبعدی	علل علمی - آموزشی	افزایش توانایی‌های شناختی	کارکردهای اجرایی عملکرد حافظه سرعت پردازش اطلاعات حل مسئله خلاقیت
		افزایش توانایی‌های فراشناختی	برنامه ریزی و سازماندهی فعال خودکنترلی نظم دهی
		افزایش آموزش‌های عملی	جستجوگری و اکتشاف افزایش آموزش‌های پژوهش محورانه آموزش مبتنی بر فناوری
		فناوری آموزشی	مواد و تجهیزات مناسب استفاده از پژوهش‌های نوین
		محیط آموزشی	کیفیت محیط و تجهیزات آموزشی محیط آموزشی انگیزشی
		علل انگیزشی	انگیزه درونی انگیزه بیرونی
علل اجتماعی - سیاسی		دانش و اخلاق اجتماعی	آگاهی اجتماعی استقلال اجتماعی درک و فهم اجتماعی مسئولیت اجتماعی
		مهارت‌های ارتباطی	افزایش شبکه‌های ارتباطی در مدرسه تعاملات اجتماعی مثبت و سازنده دانش و تربیت سیاسی خانواده‌ها دانش سیاسی مدارس
		دانش سیاسی	مشارکت سیاسی نگرش مثبت نسبت به سیاست ارتقای قدرت تشخیص
		توانمندسازی سیاسی	کنترل احساسات و عواطف سیاسی محتوای انگیزشی دروس شناسایی ویژگی‌ها و توانمندی‌های خود شناخت ارزش‌های خود شناخت علایق خود شناخت قوت‌ها و ضعف‌های خود احساس شایستگی خودباوری و عزت نفس خودپنداره ارتباطات مثبت و حمایتی
علل روانشناختی	محتوای دروس خودشناسی روانی		
		تامین نیازهای روانشناختی	

سلامت روانی-شخصیتی	توانایی ابراز هیجانات کاهش اضطراب و افسردگی انعطاف پذیری روانی شخصیت سالم
پذیرش و احترام	پذیرش و احترام از طرف همسالان پذیرش و احترام از طرف خانواده
ارزش‌های مذهبی-معنوی	رشد و تحول قدرت عقلی ارزش‌های مذهبی-معنوی خانوادگی تأثیر دوستان و همسالان تأثیر معلمان
ارزش‌های اخلاقی	شخصیت نوجوان رشد شناختی-عقلی معیارهای اخلاقی دوستان تربیت اخلاقی خانواده
محتوای دروس	محتوای دینی-معنوی نشاط‌آور برانگیختن حس کنجکاوی

در جدول ۲، یافته‌ها نشان داد مقوله اصلی شرایط علی آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تأکید برساخت‌های تربیت اجتماعی _ سیاسی، روانشناختی و معنوی_اخلاقی دانش آموزان شامل مقوله‌های فرعی علل علمی-آموزشی، علل اجتماعی-سیاسی، علل روانشناختی و علل معنوی-اخلاقی می‌باشد.

جدول ۳. شرایط زمینه‌ای آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تأکید برساخت‌های تربیت اجتماعی - سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش آموزان

مقوله اصلی	مقوله فرعی	زیر مقوله ها	مفاهیم
شرایط زمینه‌ای آموزش چندبعدی	زیرساخت‌های اقتصادی	تامین منابع مالی	تامین منابع ساخت و تجهیز امکانات تامین منابع رفاه معلمان بهره‌وری از فناوری‌های نوین آموزشی
	زیرساخت‌های آموزشی	امکانات و فضا	بهره وری از تولیدات و تجهیزات داخلی طراحی فضاهای جذاب آموزشی فراهم سازی تجهیزات و فناوری‌های نوین تخصیص فضا به آزمایشگاه و پژوهشگاه فراهم سازی شرایط توانمندسازی معلمان ایجاد هم‌گرایی در نظام‌های اجرایی بسترسازی مشارکت و همکاری عوامل موثر سازماندهی محتوای دروس روش‌های تدریس
زیرساخت‌های فرهنگی	فرهنگ خانواده	فرهنگ رسانه	افزایش امکانات کمی و کیفی مطالعه در خانواده فرهنگ سازی مدیریت اوقات فراغت در خانواده آشنایی با نحوه یادگیری در ملل پیشرفته تبلیغات رسانه‌ای

در جدول ۳، یافته‌ها نشان داد مقوله اصلی شرایط زمینه‌ای آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان شامل مقوله‌های فرعی زیرساخت‌های اقتصادی، زیرساخت‌های آموزشی و زیرساخت‌های فرهنگی می‌باشد.

جدول ۴. شرایط مداخله‌گر آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی،

روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان

مقوله اصلی (شرایط مداخله)	مقوله فرعی	زیر مقوله‌ها	مفاهیم
شرایط مداخله‌گر آموزش	موانع آموزشی	موانع درون مدرسه‌ای	مشکلات اجرایی
چندبعدی			سخت‌گیری مدارس
			محدودیت‌ها و نارسایی‌های آموزشی
		موانع برون مدرسه‌ای	مشکلات زیرساختی
			همکاری ضعیف و ناکافی نهادهای برون سازمانی
	موانع انسانی	معلمان	معلمان خسته و فرسوده
			عدم تعهد معلم
			عدم اعتقاد به جمهوری اسلامی
		دانش‌آموزان	شخصیت ضعیف و سرکوب شده دانش‌آموزان
			کمبود انگیزه و علاقه‌مندی
		مدیریت	موانع تعاملی مدیریت
			عدم صلاحیت و تعهد
	موانع اجتماعی-فرهنگی	موانع اجتماعی	جایگاه ضعیف آموزش و پرورش در جامعه
			عدم همکاری در جامعه
		موانع فرهنگی	تربیت خانواده‌ها
			عدم آگاهی خانواده‌ها
	موانع اقتصادی	کمبود منابع مالی	کمبود اعتبارات مختص فعالیت‌های سند تحول
			کمبود امکانات رفاهی و آموزشی در مدارس
		بی‌عدالتی اقتصادی	نامتناسب بودن حق الزحمه و حقوق

در جدول ۴، یافته‌ها نشان داد مقوله اصلی شرایط مداخله‌گر آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان شامل مقوله‌های فرعی موانع آموزشی، موانع انسانی، و موانع اجتماعی-فرهنگی و موانع اقتصادی می‌باشد.

جدول ۵. راهبردهای آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی - اخلاقی دانش‌آموزان

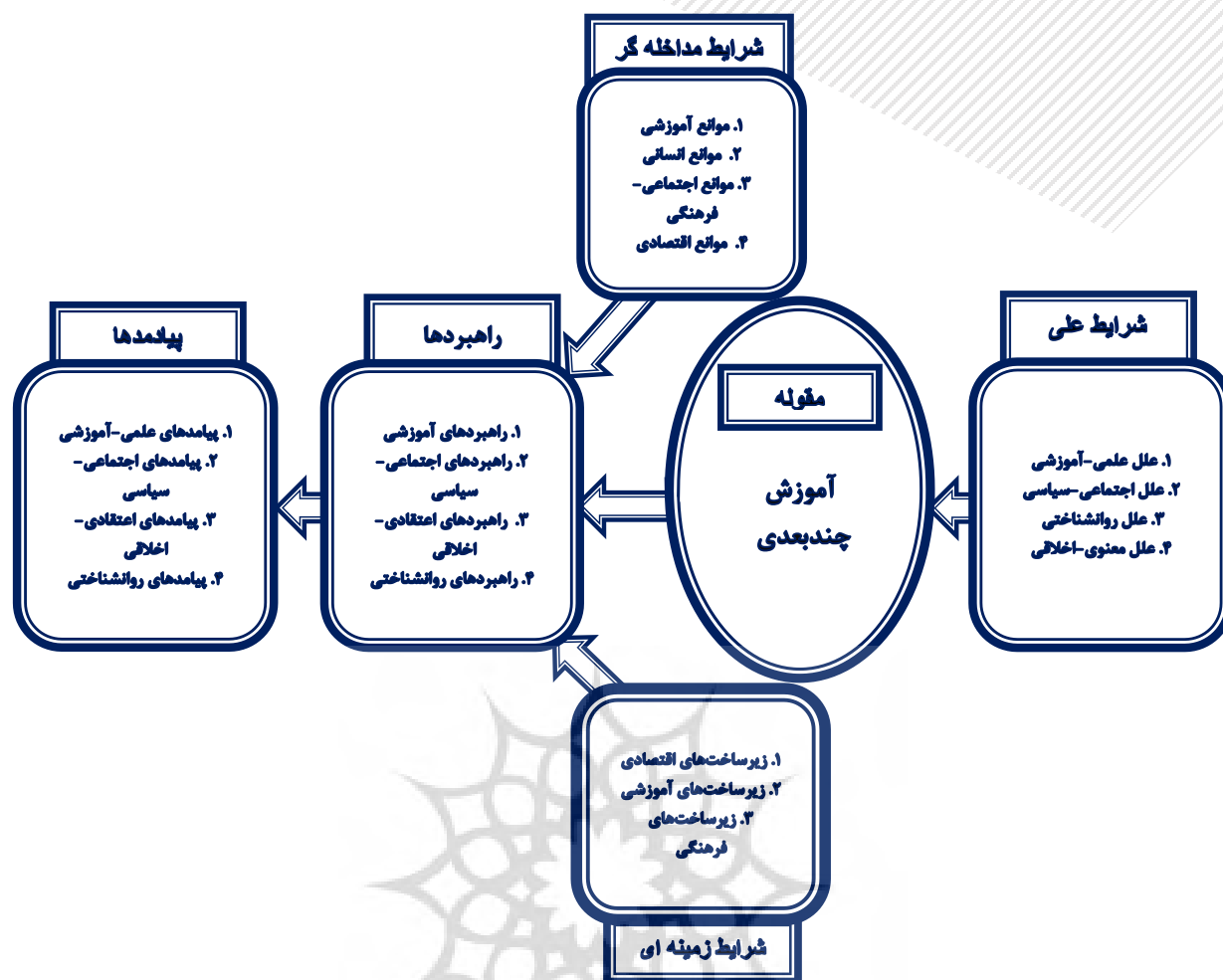
مقوله اصلی (راهبردها)	مقوله فرعی	زیر مقوله‌ها	مفاهیم
راهبردهای چندبعدی	آموزش راهبردهای آموزشی	تقویت مهارت‌های یادگیری دانش-آموزان	دانش آموز محور بودن آموزش‌ها فعالیت دانش‌آموزان به عنوان پژوهشگران فعال لذت بخش کردن فرایند آموزش آموزش متناسب تدوین محتوای کتب درسی براساس نیازها
		توانمندسازی نیروی انسانی	تقویت آموزش‌های ضمن خدمت تربیت معلمان و رهبران آموزشی قوی
		ارتقاء روش‌های آموزشی	استفاده از روش‌های تلفیقی در آموزش همکاری با مراکز علمی-پژوهشی
راهبردهای سیاسی-اجتماعی	راهبردهای سیاسی		افزایش جذابیت مطالب سیاسی فعالیت‌های فوق برنامه سیاسی
	راهبردهای اجتماعی		ایجاد تشکلهای دانش آموزی تدوین برنامه مشارکت
راهبردهای اعتقادی-اخلاقی	راهبردهای اخلاقی		محبت معلم به دانش آموز تقویت شایستگی‌های اخلاقی آموزش‌های جذاب اخلاقی برنامه درسی پنهان
	راهبردهای اعتقادی		تقویت احساسات مثبت نسبت به اعتقادات غربالگری دانش‌آموزان
راهبردهای روانشناختی	حمایت‌های روانشناختی		خدمات مشاوره و روانشناختی
		ایجاد احساس ارزشمندی در دانش‌آموزان	تقویت روابط مثبت استفاده از تشویق و تحسین

در جدول ۵، یافته‌ها نشان داد مقوله اصلی راهبردهای آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی- اخلاقی دانش‌آموزان شامل راهبردهای آموزشی، راهبردهای اجتماعی-سیاسی و راهبردهای اعتقادی-اخلاقی و راهبردهای روانشناختی می‌باشد.

جدول ۶. پیامدهای آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان

مقوله اصلی (پیامدها)	مقوله فرعی	زیر مقوله ها	مفاهیم
پیامدهای آموزش	پیامدهای علمی -	ارتقاء کیفیت فعالیت‌های علمی	تقویت روحیه علمی-پژوهشی
چندبعدی	آموزشی		استفاده بهینه از فناوری نوین
			ارتقاء روابط علمی
		ارتقاء کیفیت فعالیت‌های آموزشی	ارتقاء کیفیت مشارکت والدین
			ارتقاء کیفیت آموزش دانش‌آموزان
			استفاده از معلمان توانمند
پیامدهای اجتماعی -	افزایش سواد سیاسی	تحکیم وحدت ملی	
سیاسی		قدرت انتخاب و آزادی	
		بیدارگری و آگاه‌سازی سیاسی	
		مشارکت در امور سیاسی جامعه	
	افزایش مهارت‌های اجتماعی	افزایش عدالت اجتماعی	
		جرات‌مندی اجتماعی	
		مشارکت اجتماعی	
		سلامت اجتماعی	
پیامدهای اعتقادی -	پیامدهای اعتقادی	پذیرش آگاهانه اصول دین و مذهب	
اخلاقی		التزام عملی به ارزش‌ها و احکام اسلامی	
	پیامدهای اخلاقی	ارتقای زندگی متعالی	
		گسترش فضائل اخلاقی	
		مبارزه با رذایل	
پیامدهای روانشناختی	ارتقاء آگاهی روانشناختی	کسب دانش روانشناختی	
	حفظ سلامت روانی	احساس نشاط و شادابی	
		مراقبت روانشناختی	

در جدول ۶، یافته‌ها نشان داد مقوله اصلی پیامدهای ج آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان شامل پیامدهای علمی-آموزشی، اجتماعی-سیاسی، اعتقادی-اخلاقی و روانشناختی می‌باشد. در نهایت الگوی پارادایمی آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان به صورت ذیل طراحی گردید.

شکل ۱. الگوی پارادایمی آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تأکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان

در نهایت در این پژوهش برای دستیابی به یک اجماع خبرگانی در مؤلفه‌های الگوی پارادایمی آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تأکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان بدست آمده از مصاحبه از روش دلفی فازی به‌عنوان یک روش علمی استفاده شده است و نظر تعداد ۱۲ نفر از خبرگان جهت تأیید مؤلفه‌های الگوی پارادایمی آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تأکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان مورد بررسی قرار گرفت. نتایج دلفی فازی نشان داد تمامی مفاهیم مربوط به مدل پارادایمی آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تأکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان دارای آستانه پذیرش بالای ۰/۷ بود و مؤلفه‌های شناسایی شده برای مدل پارادایمی تأیید گردید.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف تدوین الگوی آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تأکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه انجام شد. یافته‌ها نشان داد که شرایط علی آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تأکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان شامل علل علمی-آموزشی، علل اجتماعی-سیاسی، علل روانشناختی و علل معنوی-اخلاقی می‌باشد. این یافته‌ها از جهاتی و با توجه به برخی از مؤلفه‌های به دست آمده با یافته‌های پژوهش رضوی‌نوا (۱۴۰۲) مبنی بر عوامل مؤثر بر ایجاد و ارتقاء سلامت روان دانش‌آموزان شامل مدارس (محیط فیزیکی، معلم و سلامت روانی مسئولین مدرسه) و خانواده (کیفیت روابط والدین و

فرزندان و فضای حاکم بر خانواده) (Razavi-Nava, 2023)؛ مطالعه ایزدپناه و همکاران (۱۴۰۱) مبنی بر عوامل روانشناختی محیط یادگیری موثر بر دانش آموزان شامل پشتیبانی معلمان، حس تعلق، ارتباط گروه همسالان، پذیرش تفاوت و گوناگونی، گزارش مشکلات و شفافیت قوانین مدرسه (Izadpanah et al., 2022)؛ پژوهش تیندل و همکاران (۲۰۲۲) مبنی بر تأثیر حمایت اجتماعی، انگیزه، استرس، رضایت، خودکارآمدی، اضطراب و افسردگی، پیشرفت تحصیلی قبلی، تلاش، سازگاری، خانواده و عواطف بر عملکرد روانشناختی دانش آموزان (Tindle et al., 2022)؛ مطالعه سلیمان (۲۰۲۳) مبنی بر تأثیر مهارت‌های یادگیری دانش آموز، پیشینه والدین، علل محیطی، تأثیر همسالان، عوامل مرتبط با معلم، عوامل مرتبط با مدرسه و عوامل اجتماعی-فرهنگی بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان، همسو می‌باشد (Suleiman, 2023).

یافته‌های حاصل از بررسی شرایط علی آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تأکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان را می‌توان به صورت ذیل تبیین کرد:

از آنجایی که دانش‌آموزان به عنوان رکن اساسی نظام آموزشی کشور، در دستیابی به اهداف نظام آموزشی نقش و جایگاه ویژه‌ای دارند، لذا توجه به این قشر از جامعه از همه جنبه‌ها اعم از تحصیلی، اجتماعی، سیاسی، روانشناختی، معنوی و اخلاقی، و کسب مهارت‌های مختلف در هر یک از ابعاد از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. بر این اساس در سه دهه گذشته تلاش‌های وافر و قابل تقدیری از طرف مسئولان و دست‌اندرکاران نظام تعلیم و تربیت برای بهبود و اصلاح نظام آموزشی کشور به عمل آمد که خوشبختانه نتایج مثبت و مفیدی نیز بر جای گذاشته است، ولی هنوز آموزش و پرورش با چالش‌های جدی روبرو است و برونداد آن پاسخگوی تحولات محیطی و نیازهای دانش‌آموزان و جامعه در همه ابعاد نمی‌باشد. بنابراین برای آموزش و پرورش اثربخش به الگوی آموزشی مناسبی نیاز است که ابعاد مختلف آموزشی و تربیتی را پوشش دهد، مؤلفه‌های آن بر اساس نیازها و مقتضیات جامعه ایرانی و اسلامی، سند تحول بنیادین و اهداف دوره دوم متوسطه باشد و همه فعالیت‌های آموزشی و پرورشی بر اساس آن متمرکز شوند. لذا دستیابی به الگوی آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تأکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه، ابتدا نیازمند بررسی علل تأثیرگذار بر این الگوی آموزشی است که بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر، این علل به صورت زیر می‌باشند.

- علل علمی-آموزشی: میزان موفقیتی که هر دانش‌آموز در امر تحصیل می‌تواند کسب کند یکی از مهمترین دغدغه‌های هر نظام آموزشی است و عملکرد تحصیلی در هر جامعه نشان‌دهنده موفقیت نظام آموزشی در زمینه هدف‌یابی و توجه به رفع نیازهای فردی است. بنابراین نظام آموزشی را زمانی می‌توان کارآمد دانست که عملکرد تحصیلی فراگیران آن در دوره‌های مختلف دارای بیشترین و بالاترین رقم باشد. از این رو یادگیری و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان را می‌توان به صورت مفهومی چندبعدی در نظر گرفت که متأثر از ابعاد مختلف می‌باشد و الگوی آموزشی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی، الگویی است که از فرایندهای کسب و انتقال دانش، تشویق به یادگیری، ایجاد یک محیط مناسب یادگیری، تجربیات عملی، توسعه پژوهش محوری، توانمندسازی توانایی‌های ذهنی و مهارت‌های مبتنی بر دانش و فناوری نوین حمایت و پشتیبانی می‌کند. بنابراین شناسایی عوامل مهم و مؤثر بر ارتقاء عملکرد تحصیلی، کمک شایانی به بهبود وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان می‌کند و زمینه‌ساز موفقیت‌های چشمگیر در فرآیند آموزش و یادگیری و مهم‌تر از همه استمرار یادگیری می‌شود.

- علل اجتماعی-سیاسی: فرایند تربیت و شکل‌گیری شخصیت دانش‌آموزان تحت تأثیر عوامل و متغیرهای گوناگون معنا پیدا می‌کند که عوامل اجتماعی-سیاسی از نظر محققان این حوزه از اهمیت بسزایی برخوردار است. ساحت تربیت اجتماعی و سیاسی بخشی از جریان تربیت رسمی و عمومی ناظر به کسب شایستگی‌هایی است که دانش‌آموزان را قادر می‌سازد تا شهروندانی فعال و آگاه باشند و در فعالیت‌های سیاسی و اجتماعی مشارکت کنند. ساحت تربیت اجتماعی-سیاسی شامل ارتباط مناسب با دیگران، تعامل شایسته با نهاد دولت و سایر نهادهای مدنی و سیاسی، کسب دانش و اخلاق اجتماعی و مهارت‌های ارتباطی است. دانش‌آموزانی که از تربیت اجتماعی غنی برخوردارند، با موفقیت بیشتری می‌توانند با چالش‌های ناشی از ایفای نقش‌های اصلی اجتماعی کنار بیایند، مشارکت بیشتری در فعالیت‌های جمعی دارند و تطابق آنان با هنجارهای اجتماعی بیشتر است که این شرایط موجب ارتقاء سلامت اجتماعی آن‌ها می‌شود. همچنین تربیت سیاسی غنی موجب افزایش دانش و مهارت‌های سیاسی لازم برای مشارکت مؤثر و فعال دانش‌آموزان در عرصه سیاسی می‌شود و از ایجاد هرگونه اختلال در فرایند جامعه‌پذیری سیاسی مانند بی‌تفاوتی سیاسی و عدم حضور و مشارکت در عرصه‌های سیاسی جلوگیری می‌کند.

- علل روانشناختی: هدف یکی از ساحت‌های تحول بنیادین به نام ساحت زیستی و بدنی، حفظ و ارتقای سلامت و بهداشت جسمی و روانی خود و دیگران، تقویت قوای جسمی و روانی، مبارزه با عوامل ضعف و اختلال‌های روانی، پاسخ‌گویی به نیازهای جسمی و روانی خویش است و لذا سلامت روانشناختی

یکی از ابعاد ساحت زیستی و بدنی است. سلامت روانشناختی عبارت است از مجموعه عواملی که در پیشگیری از ایجاد و یا پیشرفت روند وخامت اختلالات شناختی، احساسی و رفتاری در انسان نقش مؤثر دارند. لذا دانش‌آموزان با داشتن تعادل روانی، بهتر می‌توانند بر تنیدگی‌ها و فشارهای زندگی فائق آیند، کارهای روزانه را پربارتر و سودمندتر انجام دهند و فرد مفیدی برای جامعه باشند.

- **علل معنوی-اخلاقی:** با توجه به تغییرات روز افزون محیط امروز، ارتقای شایستگی‌های معنوی-اخلاقی در دانش‌آموزان می‌تواند به بهبود ارزش‌های آن‌ها و توانایی برخورد درست با مشکلات اعتقادی، معنوی و اخلاقی جامعه کمک کند. در واقع عملکرد اخلاقی برگرفته از ارزش‌ها، باورها و اعتقادات فرد است که به آن‌ها شأن و شخصیت می‌دهد و باعث تشکیل فضیلت‌های مسئولیت‌پذیری، صداقت، خودکنترلی، همدلی، وجدان، خویش‌داری، احترام، مهربانی، بردباری و انصاف می‌شود. همچنین معنویت موجب رشد مهارت‌های مقابله‌ای و حمایت اجتماعی می‌شود، خوش‌بینی و امید را افزایش می‌دهد، منجر به احساس آرامش شده و احساس افسردگی و اضطراب را کاهش می‌دهد.

در ضمن در پژوهش حاضر یافته‌ها نشان داد که شرایط زمینه‌ای الگوی آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تأکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان شامل مقوله‌های فرعی زیرساخت‌های اقتصادی، زیرساخت‌های آموزشی و زیرساخت‌های فرهنگی می‌باشد. این نتایج از جهاتی و با توجه به برخی از مولفه‌های به دست آمده با یافته‌های پژوهش پوره‌اشمی و همکاران (۱۴۰۱) مبنی بر شرایط زمینه‌ای ارتقاء عملکرد تحصیلی شامل خودمسئولی، خویش‌داری، خودشفقت‌ورزی، فعالیت‌های ورزشی و هنری، ارزش‌ها و باورهای تاریخی بومی (Pourhashemi et al., 2022)؛ وکیل‌زاده دیزجی و همکاران (۱۴۰۰) مبنی بر شرایط زمینه‌ای در شکل‌گیری هوش معنوی دانش‌آموزان عوامل درون فردی، عوامل بیرونی یا محیطی، ارزش‌های دینی و فرادینی، همسو می‌باشد (Vakilzadeh Dizaji et al., 2021).

یافته‌های حاصل از بررسی زمینه‌ای الگوی آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تأکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان را می‌توان به صورت ذیل تبیین کرد:

شرایط زمینه‌ای، شرایط ویژه‌ای هستند که راهبردها را تحت تأثیر قرار می‌دهند. بنابراین گاهی اوقات متغیرهای بسیار مرتبط را ذیل شرایط علی و متغیرهایی با ارتباط کمتر را ذیل زمینه‌ای طبقه‌بندی می‌کنند. وجود الگویی از شرایط زمینه‌ای برای تحقق آموزش چندبعدی غنی ضروری است، زیرا وجود چنین الگویی به عنوان اساس فرایند آموزش، منجر به هدفمند شدن و انسجام فعالیت‌های بخش‌های مختلف نظام آموزشی و تربیتی برای فراهم سازی شرایط مورد نیاز برای دستیابی به هدف اصلی می‌شود. در واقع فراهم کردن شرایط زمینه‌ای آموزش چندبعدی، به عنوان چرخ‌دنده‌های اصلی در به حرکت درآوردن موتور نظام آموزشی کشور جهت تحقق حداکثری اهداف تربیتی خواهند بود. شرایط زمینه‌ای آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تأکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان به دست آمده در پژوهش حاضر به صورت زیر می‌باشند.

- **زیرساخت‌های اقتصادی:** امروزه تأمین منابع مالی آموزش و پرورش در سراسر جهان خصوصاً در کشورهای در حال توسعه با بحران جدی رو به رو است، زیرا از یکسو افزایش تقاضا برای آموزش از طریق رشد سریع جمعیت، گرایش خانواده‌ها به فراهم کردن تحصیلات برای فرزندان خود، درآمد نسبتاً بیشتر باسوادان و افراد با تحصیلات بالا نسبت به سایر افراد جامعه و تأکید بر برخورداری از حقوق اجتماعی، و از طرف دیگر پدیده جهانی شدن، رشد روزافزون فناوری اطلاعات و کاربرد و استفاده آن در زندگی روزمره و مهم‌تر از همه محدودیت منابع مالی و کسری ساختاری بودجه در نظام‌های آموزشی این معضل را حادث نموده است.

- **زیرساخت‌های آموزشی:** بی‌توجهی به حوزه تعلیم و تربیت و آموزش و پرورش آسیب‌های بسیاری را در جوامع در پی خواهد داشت و تا زمانی که زیرساخت‌های آموزشی برای تقویت آموزش و تربیت دانش‌آموزان در ابعاد مختلف فراهم نشود، مشکلات این حوزه ادامه خواهد داشت. بنابراین همه دستگاه‌های اجرایی باید برای تقویت این زیرساخت‌ها در آموزش و پرورش کمک کنند.

- **زیرساخت‌های فرهنگی:** تحول اساسی و پایدار در هر جامعه‌ای در گرو متحول شدن نظام تعلیم و تربیت آن جامعه است و از لوازم و شرایط ضروری این تحول و دگرگونی، توسعه و فراهم سازی زیرساخت‌های فرهنگی است که زمینه گذر از جامعه صنعتی به جامعه اطلاعاتی و دانش‌محور را فراهم می‌سازد. همچنین در پژوهش حاضر یافته‌ها نشان داد که شرایط مداخله گر آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تأکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان شامل مقوله‌های فرعی موانع آموزشی، موانع انسانی، و موانع اجتماعی-فرهنگی و موانع اقتصادی می‌باشد. یافته‌های سوال فرعی سوم از جهاتی و با توجه به برخی از مولفه‌های به دست آمده با یافته‌های پژوهش رضایی نسب و فتوحی (۱۴۰۲)

مبنی بر عوامل موثر بر افت تحصیلی دانش آموزان متوسطه شامل عوامل درونی نظام آموزشی مانند نامناسب بودن محتوای برنامه‌ها با نیازها، استعدادها و علایق دانش آموزان، نامناسب بودن شرایط و فضای کلاس درس با نیازها و شرایط اجتماعی-روانی دانش آموزان، نامناسب بودن معلمان از نظر شایستگی‌ها و شیوه تدریس و تعامل معلم و شاگرد و عوامل بیرونی نظام آموزشی مانند محرومیت اقتصادی، وضعیت خانوادگی و فقر فرهنگی (Rezaei Nasab & Fotouhi, 2023)؛ فتحی‌آذر و همکاران (۱۳۹۶) مبنی بر استخراج چالش‌های ارتباطی، چالش‌های انضباطی، کاهش انگیزه پیشرفت، عدم مهارت در حل مسأله، سردرگمی هویت و چالش‌های عاطفی-هیجانی به عنوان مهم‌ترین چالش‌های هیجانی-اجتماعی و تحصیلی دانش آموزان (Fathi Azar et al., 2017)؛ استنگ-رابرینگ و همکاران (۲۰۲۳) مبنی بر موانع رشد بهزیستی روانشناختی در دانش آموزان شامل فشار والدین و معلمان برای پیشرفت و تجربه استرس، همسو می‌باشد (Stang Rabrig et al., 2023).

یافته‌های حاصل از بررسی شرایط مداخله‌گر آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش آموزان را می‌توان به صورت ذیل تبیین کرد:

شرایط مداخله‌گر، شرایط وسیع و عامی هستند که به عنوان مانع و محدودکننده راهبردها برای دست یابی به آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش آموزان ممکن است بروز کنند. به طوری که این شرایط می‌توانند به عنوان یک مانع، اجرای راهبردها را به تاخیر بیندازند. همچنین شرایط مداخله‌گر ماهیتاً به صورت اقتضایی و غیرمنتظره ظاهر می‌شوند و از این رو، نحوه پاسخگویی به این نوع شرایط نیز به صورت اقتضایی و بسته به موقعیت صورت می‌گیرد. امروزه سازمان‌های آموزشی به ویژه مدارس با چالش‌های فزاینده‌ای مواجه هستند؛ از یک سو مدارس شاهد گسترش روزافزون دانش، اطلاعات و فناوری و پیچیده‌تر شدن شرایط سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جوامع هستند و از سوی دیگر، درصدد دستیابی به اهداف اساسی تعلیم و تربیت یعنی آموزش، یادگیری، رشد و تکامل دانش آموزان در ابعاد مختلف و تعالی جامعه می‌باشند. لذا سازمان‌های آموزشی و دانش آموزان دیگر نمی‌توانند به وسیله آموزش‌های قبلی بقا یابند و خود را بهبود بخشند، پس نیازمند آموزش‌های جدید و متمرکز بر ابعاد مختلف هستند. لذا تضمین کیفیت و موفقیت در آموزش پرورش را می‌توان با شناسایی و حذف موانع آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش آموزان به دست آورد.

- موانع آموزشی: تبدیل نظام آموزشی فعلی به آموزش و پرورش کارآ و اثربخش، به همان اندازه که اهمیت دارد، عملی خطیر است. در واقع در مسیر تعالی آموزش و پرورش ممکن است چالش‌ها و موانعی وجود داشته باشد که دست‌یابی به آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش آموزان را با محدودیت مواجه کند.

- موانع انسانی: پایداری و تأثیر توسعه در هر جامعه‌ای به حفظ و حراست نیاز دارد و اصلی‌ترین نهاد اجتماعی که در این موضوع می‌تواند در نقش تولیدکننده، مصرف‌کننده و محافظت‌کننده ظاهر شود، نظام آموزش و پرورش است که در آن منابع انسانی عامل تحقق این امر است. در واقع تحقق پیشرفت در معلمان، مدیران و دانش آموزان به موفقیت در آموزش و پرورش و در طولانی مدت به تحقق پیشرفت و توسعه در کل جامعه خواهد انجامید.

- موانع اجتماعی-فرهنگی: انسان موجودی اجتماعی است و برای رسیدن به کمال خود از مسیر اجتماع، ابتدا باید مفاهیم اساسی و مرتبط با این مسیر و چالش‌های آن را بشناسد و بر اساس آن برنامه‌ریزی کند تا به سعادت حقیقی برسد.

- موانع اقتصادی: ساحت اقتصادی باعث ایجاد بینش، گرایش و رفتاری در معلمان و دانش آموزان می‌شود که به انتخاب‌ها و تصمیم‌های اقتصادی آن‌ها جهت می‌دهد. تربیت اقتصادی اساساً لازمه رشد انسان است، زیرا هر انسانی با مسئله معیشت مواجه است، وگرنه رشد و پیشرفت برایش معنا ندارد و نمی‌تواند زندگی کند، ولی در مواقعی فرایند تربیت در زمینه اقتصادی با چالش‌ها و موانعی همراه می‌شود که با شناخت این محدودیت‌ها می‌توان در رفع آن‌ها تلاش شود.

یافته‌های دیگر پژوهش حاضر نشان داد که راهبردهای الگوی آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش آموزان شامل راهبردهای آموزشی، راهبردهای اجتماعی-سیاسی و راهبردهای اعتقادی-اخلاقی و راهبردهای روانشناختی می‌باشد. این یافته‌های از جهاتی و با توجه به برخی از مولفه‌های به دست آمده با یافته‌های مطالعه پورهاشمی و همکاران (۱۴۰۱) مبنی بر راهبردهای ارتقاء عملکرد تحصیلی شامل خودتأییدی و ابراز وجود، سطح هوش عمومی و اجتماعی، مشاهده الگوی مناسب، حمایت اجتماعی، انتقال ارزش‌های مطلوب فرهنگی و سیاست‌های داخلی دانشگاه‌ها برای دانشجویان، همسو می‌باشد (Pourhashemi et al., 2022).

پس از بررسی همه جانبه علل و عوامل، شرایط زمینه‌ای و شرایط مداخله‌گر آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی- اخلاقی دانش‌آموزان، باید راهکارهای عملی مناسب برای دستیابی به این الگو مورد بررسی قرار گیرند. بنابراین آموزش و پرورش می‌تواند با تقویت مهارت‌های یادگیری دانش‌آموزان، توانمندسازی نیروی انسانی، ارتقاء روش‌های آموزشی، افزایش جذابیت مطالب سیاسی، فعالیت‌های فوق برنامه سیاسی، ایجاد تشکلهای دانش‌آموزی، تدوین برنامه مشارکت، محبت معلم به دانش‌آموز، تقویت شایستگی‌های اخلاقی، آموزش‌های جذاب اخلاقی، توجه به برنامه درسی پنهان، تقویت احساسات مثبت نسبت به اعتقادات، حمایت‌های روانشناختی و ایجاد احساس ارزشمندی در دانش‌آموزان به توفیق در برنامه ریزی و اجرای آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی- اخلاقی دانش‌آموزان دست یابد.

در نهایت در پژوهش حاضر یافته‌ها نشان داد که پیامدهای آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی- اخلاقی دانش‌آموزان شامل پیامدهای علمی-آموزشی، اجتماعی-سیاسی، اعتقادی-اخلاقی و روانشناختی می‌باشد. این یافته‌ها از جهاتی و با توجه به برخی از مولفه‌های به دست آمده با یافته‌های مطالعه پورهاشمی و همکاران (۱۴۰۱) مبنی بر پیامدهای ارتقاء عملکرد تحصیلی شامل هدفمند زیستن و آگاهانه زیستن (Pourhashemi et al., 2022)؛ پژوهش وکیل‌زاده دیزجی و همکاران (۱۴۰۰) مبنی بر پیامدهای شکل‌گیری هوش معنوی دانش‌آموزان شامل تحول در جهان‌بینی با زیر طبقات تحکیم ارتباط با خدا، دریافت الهامات، پرورش حس زیبایی‌شناختی و احساس رضایت از زندگی، دستیابی به طمأنینه و آرامش درونی به عنوان مهمترین پیامد، موفقیت در زندگی و رشد ارزش‌های اخلاقی، همسو می‌باشد (Vakilzadeh Dizaji et al., 2021).

یافته‌های حاصل از بررسی پیامدهای آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان را می‌توان به صورت ذیل تبیین کرد:

پیامدها بیانگر نتایجی است که در اثر اتخاذ راهبردها به وجود می‌آید و در واقع اثرات راهبردها را بر آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی- اخلاقی دانش‌آموزان نشان می‌دهد. مطابق نتایج حاصل از مصاحبه‌ها در صورتی که مدل آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی- اخلاقی دانش‌آموزان به خوبی پیاده‌سازی شود می‌تواند پیامدهای مثبت فراوانی به بار آورد که این پیامدها در چهار دسته ذیل تقسیم می‌شوند.

- پیامدهای علمی و آموزشی: آموزش و یادگیری مهم‌ترین فرآیندی است که در مدرسه روی می‌دهد و محور همه فعالیت‌های دیگر محسوب می‌شود. به این ترتیب، آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی- اخلاقی دانش‌آموزان باعث تسهیل در یادگیری و فرایندهای علمی و آموزشی می‌شود، کیفیت فعالیت‌های علمی ارتقاء می‌یابد، دانش‌آموزان می‌توانند فراتر از برنامه‌های درسی خود گام بردارند، تاکید بیشتری بر مهارت تفکر، اکتشاف و جستجوگری و یادگیری عمیق دانش‌آموزان وجود دارد، با ایجاد تفکر خلاق، آن‌ها را علاقمند به مطالعات علمی و تقویت روحیه پژوهشی در آن‌ها می‌شود، منجر به افزایش انگیزه افراد برای استفاده بهینه از فناوری نوین جهت فراگیری بیشتر اطلاعات و دانش به روز می‌شود و در مجموع دانش‌آموزان می‌توانند مولدتر، چالش‌پذیرتر و مطمئن‌تر از قبل در فرایند یادگیری وارد شوند.

- پیامدهای اجتماعی-سیاسی: آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی- اخلاقی دانش‌آموزان باعث افزایش عدالت اجتماعی، جرات‌مندی اجتماعی، مشارکت اجتماعی، سلامت اجتماعی، تحقق توانایی‌ها و صلاحیت‌های سیاسی دانش‌آموزان و به تبع آن، تحکیم وحدت ملی، برخورداری از قدرت انتخاب و آزادی، بیدارگری و آگاه‌سازی سیاسی، مشارکت در امور سیاسی جامعه، جامعه‌پذیری سیاسی دانش‌آموزان، دستیابی به تجربه‌ها، ارزش‌ها و هنجارهای سیاسی مطلوب، انجام وظایف و اخلاق سیاسی و رفتار سیاسی مناسب برای زندگی در جامعه و تحکیم وحدت ملی که دانش‌آموزان را قادر می‌سازد با قدرت اراده و آزادی انتخاب، به عنوان شهروند فعال و آگاه در مسائل سیاسی جامعه مشارکت کنند.

- پیامدهای اعتقادی-اخلاقی: آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی- اخلاقی دانش‌آموزان باعث توانایی پابندی عملی به ارزش‌های اخلاقی و افزایش فهم و تعقل اخلاقی، ترویج و ارتقاء انسانیت در جامعه، شکل‌گیری هویت اعتقادی در دانش‌آموزان و کل جامعه و در نتیجه افزایش تعهد به ارزش‌های اعتقادی و پاسداری بیشتر از ارزش‌های اعتقادی می‌شود. در واقع برخورداری

از تربیت یکپارچه و جامع بر اساس ارزش‌های اعتقادی باعث تقویت شناخت و باور به اعتقادات در دانش‌آموزان می‌شود و با ارتقاء شناخت ذهنی و باور قلبی و محبت و علاقه نسبت به اصول اعتقادی، انگیزه عمل به باورهای دینی و اخلاقی را در دانش‌آموزان افزایش داده و باعث التزام عملی به ارزش‌ها و احکام اسلامی و تلاش برای دستیابی به یک زندگی متعالی با ارزش‌های والای اخلاقی در آن‌ها می‌شود.

- پیامدهای روانشناختی: آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان، جریان رشد را در همه ابعاد وجودی نوجوانان تسهیل می‌کند، باعث می‌شود بهترین ظرفیت‌های وجود خود را پیدا کنند، و با بهبود وضعیت روانی، موجب شکوفایی توانایی‌ها و استعدادها در آن‌ها می‌شود، باعث کسب دانش لازم برای رعایت بهداشت روانی خود و دیگران، رشد و شکوفایی ذوق و استعدادها در دانش‌آموزان در زمینه‌های مختلف، مثبت‌نگری و تقویت روحیه نشاط و شادابی در آن‌ها و خویشتن‌داری می‌شود.

انجام این پژوهش همانند هر پژوهش دیگری با محدودیت‌هایی مواجه بود که هنگام تفسیر نتایج باید مد نظر قرار گیرند: با توجه به اینکه الگوی آموزش چندبعدی با هدف ارتقاء عملکرد تحصیلی و با تاکید بر ساحت‌های تربیت اجتماعی-سیاسی، روانشناختی و معنوی-اخلاقی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه بررسی و مورد سنجش قرار گرفته است، تعمیم‌پذیری یافته‌ها به دانش‌آموزان دیگر مقاطع یا دانشجویان باید با احتیاط صورت گیرد. بنابراین پیشنهادات می‌شود جهت تعمیم‌پذیری بیشتر یافته‌ها، الگوی حاضر در بین دانش‌آموزان مقاطع دیگر و دانشجویان رشته‌های تحصیلی مختلف نیز بررسی شود. در نهایت پیشنهادات کاربردی ذیل برای استفاده بهینه نتایج پژوهش در سازمان آموزش و پرورش ارائه می‌گردد:

- پیشنهاد می‌شود با برگزاری آموزش‌های عملی و تجربی بیشتر جهت اکتشاف و جستجوگری، به افزایش دانش غنی و عمیق در دانش‌آموزان دوره متوسطه کمک شود.

- پیشنهاد می‌شود معلمان، دانش‌آموزان را به صورت فعال و پویا در فرایند آموزش و یادگیری شرکت دهند و با ارائه آموزش به شیوه‌های نوین و انجام فعالیت به شکل گروهی و تیمی، سبب افزایش دانش و مهارت‌های یادگیری در دانش‌آموزان شوند.

- پیشنهاد می‌شود برای گسترش روابط اجتماعی در بین دانش‌آموزان، از طریق برگزاری جلسات گروهی و بحث و گفت‌وگوهای صمیمانه دانش‌آموزان با معلمان، فراهم کردن فرصت شرکت در مناسبت‌ها و گردهمایی‌های دانش‌آموزی به منظور افزایش شبکه‌های ارتباطی، به دانش‌آموزان مقطع متوسطه جهت دستیابی به مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی کمک شود.

- پیشنهاد می‌شود مسئولین آموزش و پرورش و مدارس شرایطی را فراهم کنند برای تعامل شایسته مدرسه و دانش‌آموزان با نهاد دولت و سایر نهادهای مدنی و سیاسی و کسب شایستگی‌هایی نظیر رعایت قانون، مسئولیت‌پذیری، مشارکت سیاسی و پاسداشت ارزش‌های اجتماعی-سیاسی.

- پیشنهاد می‌شود با حضور مشاور و متخصص روانشناسی در مدارس مقطع متوسطه و ارجاع دادن دانش‌آموزان دارای مشکلات روانشناختی به آن‌ها، حمایت‌های روانی لازم به دانش‌آموزان مقطع متوسطه ارائه گردد.

- پیشنهاد می‌شود برای فرهنگ سازی معنوی در نظام آموزشی، همه سازمان‌های آموزشی، نهادهای اجتماعی، کارگزاران فرهنگی، صدا و سیما، مطبوعات و رسانه‌ها به صورت هماهنگ و منسجم در نهادینه کردن ارزش‌های دینی و معنوی، تلاش کنند و از تفرقه پراکنی در این زمینه بپرهیزند.

- پیشنهاد می‌شود معلمان مدارس مقطع متوسطه در کنار پایبندی به آداب و رسوم اجتماعی و رعایت ارزش‌ها و هنجارهای جامعه با داشتن اخلاق خوب و برقراری ارتباطات مثبت با دانش‌آموزان، باعث شوند دانش‌آموزان از رفتار آن‌ها تاثیر پذیرفته و از اخلاقیات آن‌ها به عنوان الگو پیروی نمایند.

تشکر و قدرانی

بدین وسیله پژوهشگران از شرکت کنندگان در پژوهش به دلیل مشارکت فعال در پژوهش و از مسئولان آن‌ها به دلیل موافقت جهت انجام پژوهش و انجام پرسشنامه تقدیر و تشکر می‌شود.

References

- Abdolmaleki, S., Pirani, Z., & Zanganeh, F. (2023). Designing an Academic Self-Regulation Model based on Basic Psychological Needs and Family Communication Pattern with the Mediation of Academic Engagement. *Sociology of Education*, 9(1), 325-336. [DOI]
- Achak, A., Pournaghsh-Tehrani, S., & Azizi, Z. (2023). Comparison of social health and the level of depression, anxiety, and aggression experienced in adolescents with high and low quality of life: Evidence from Afghan adolescents residing in Tehran. *Psychological Sciences*, 22(124), 850-863. [DOI]
- Baloch, S., & Baloch, Z. (2022). Investigating the relationship between spiritual intelligence and the progress in religious education of high school students. *Journal of Modern Advances in Psychology, Educational Sciences, and Education*, 5(53), 1-16. [DOI]
- Bezi, A., Fakoori, H., Bayani, A. A., & Saemi, H. (2024). Design and Validation of an Environmental Education Curriculum Model for Higher Education Based on the "Aker" Approach [Research Article]. *Iranian Journal of Educational Sociology*, 7(1), 79-90. [DOI]
- Bonell, C., Sundaram, N., & Viner, R. M. (2022). From crisis to opportunity: parents and schools can come together to prioritise student health and well-being. *Archives of Disease in Childhood*, 107, 15-25. [DOI]
- Bozek, A., Nowak, P. F., & Blukacz, M. (2020). The relationship between spirituality, health-related behavior, and psychological well-being. *Frontiers in psychology*, 11, 1997. [DOI]
- Emami Khotbesara, Z., Mahdian, H., & Bakhshipour, A. (2024). Comparing the Effectiveness of Academic Buoyancy and Psychological Capital Training on Academic Procrastination in Female High School Students [Research Article]. *Iranian Journal of Educational Sociology*, 7(3), 149-160. [DOI]
- Fathi Azar, E., Golparvar, F., Mirnasab, M., & Vahedi, S. (2017). A phenomenological study of behavioral problems in high school students: Emotional-social and academic challenges. *Applied Counseling Biannual Journal*, 6(2), 53-72. [DOI]
- Haseli Songhori, M., & Salamti, K. (2024). The Linkage Between University Students' Academic Engagement and Academic Support: The Mediating Role of Psychological Capital [Research Article]. *Iranian Journal of Educational Sociology*, 7(2), 72-84. [DOI]
- Izadpanah, S., Majdi, H., & Zabihi, H. (2022). A model of the psychological components of the learning environment emphasizing a sense of belonging, psychological security, and peer relationships for creating a quality-oriented atmosphere. *Educational Research Journal*, 18(73), 111-136. [DOI]
- Kafshchian Moghadam, A., Maleki, H., & Sadeghi, A. (2024). Designing a Citizenship Rights Curriculum Model for the Second Period of Elementary Education [Research Article]. *Iranian Journal of Educational Sociology*, 7(2), 1-7. [DOI]
- Kaya, M., & Erdem, C. (2021). Students' well-being and academic achievement: A meta-analysis study. *Child Indicators Research*, 14(5), 1743-1767. [DOI]
- Keshvari Mahboob, F. (2023). Examining productivity and progress in education alongside the six systems of the Fundamental Transformation Document. *Modern Advances in Psychology, Educational Sciences, and Education*, 62, 199-214. [DOI]
- Mirshamsi, H., Mohammadi Ahmad Abadi, N., & Alizadeh Asli, A. (2024). Identifying the Dimensions and Components of the Play-Based Curriculum in the Preschool Period based on the Montessori Theory. *Sociology of Education*, 10(1), 141-151. [DOI]
- Nahar, K., Shova, B. I., & Ria, T. (2021). Mining educational data to predict student performance. *Education and Information Technologies*, 26, 6051-6067. [DOI]
- Navid Tabrizi, F., Golparvar, M., & Hasani Bagheri, M. (2023). Analysis of mechanisms for political education in the education system of the Islamic Republic of Iran with an approach to conscious political activism. *Scientific Quarterly of Political Sociology of the Islamic Revolution*, 4(3), 121-147. [DOI]
- Pourhashemi, D., Kordestani, F., & Abbasi Sarok, L. (2022). Identifying factors affecting the improvement of academic performance of martyr and veteran students in Islamic Azad University branches in Tehran Province. *Islamic lifestyle with a focus on health*, 6(4), 1-13. [DOI]
- Rahman, Z., Ullah Khan, F., Muhammad, W., Rahman, F., & Nawaz Khan, M. H. (2022). A Study of the Psychological Factors Resulting in High and Low Academic Performance of Public Sector University Students. *Journal of Policy Research*, 8(4), 14-22. [DOI]
- Razavi-Nava, A. (2023). Investigating the factors affecting the improvement of mental health in elementary school students. *Journal of Modern Advances in Psychology, Educational Sciences, and Education*, 6(60), 1-8. [DOI]
- Rezaei Nasab, Z., & Fotouhi, S. (2023). Investigating the factors affecting academic decline among high school students in Ilam and presenting solutions for its prevention. *Educational Research Journal*, 18(75), 46-70. [DOI]
- Sadeghi, F., Arzhang, M., Ghaedi, S., & Ghaedi, K. (2021). Education and the development of the country. *Management and Humanities Research in Iran*, 8(1), 4261-4276.
- Safaei, M. A. (2022). The importance of political training for students and its methods. *Horizons of Humanities*, 69, 1-11. [DOI]
- Sarfra, M., Khawaja, K. F., & Ivacu, L. (2022). Factors affecting business school students' performance during the COVID-19 pandemic: A moderated and mediated model. *The International Journal of Management Education*, 20(2), 24-34. [DOI]
- Shahsavari, Z., & Salahi, A. (2023). The relationship between spirituality and responsibility in students. *School Counselor Education Growth*, 65, 33-47. [DOI]

- Sideridis, G., & Alamri, A. A. (2023). Predicting academic achievement and student absences in high school: The roles of student and school attributes. *Frontiers in psychology*, 14, 987127. [DOI]
- Solichin, M. M., Muhlis, A., & Ferdiant, A. G. (2021). Learning motivation as intervening in the influence of social support and self-regulated learning on learning outcome. *International Journal of Instruction*, 14(3), 945-964. [DOI]
- Stang Rabrig, J., Schwerter, J., Witmer, M., & McElvany, N. (2023). Beneficial and negative factors for the development of students' well-being in educational context. *Current Psychology*, 42, 31294-31308. [DOI]
- Suleiman, A. H. (2023). Factors That Affect Students' Academic Achievement in the Faculty of Social Science at the University of Bosaso, Garowe, Somalia. *Open Journal of Social Sciences*, 11, 446-461. [DOI]
- Tindle, R., Abo Hamza, E. G., Helal, A., Ayoub, A. E., & Moustafa, A. (2022). A scoping review of the psychosocial correlates of academic performance. *British Educational Research Association*, 10(3), 3371. [DOI]
- Vakilzadeh Dizaji, E., Adib, Y., Daneshvar, Z., & Talebi, B. (2021). Designing and validating a model for developing spiritual intelligence among high school girls in Tabriz. *Women and Family Studies*, 53(14), 31-48. [DOI]
- Yousef, A. M. F. (2021). Augmented reality assisted learning achievement, motivation, and creativity for children of low-grade in primary school. *Journal of Computer Assisted Learning*, 37(4), 966-977. [DOI]
- Zare, M. (2023). Examining the role and position of teachers in managing educational organizations for the political and social training of individuals. *Journal of Management Science in Industry*, 4, 42-49. [DOI]
- Zarre, B., & Shafiee, F. (2016). The Role of Cultural and Economic Capital of Family and Type of School in Educational Performance of Students. *Sociology of Education*, 1(2), 37-69. [DOI]

